

JURIDIK i
PRAKTIKEN

ASYL

Intresserad Engagerad Diplomerad

Vad är ditt nästa steg?

Innehållsförteckning

■ 1. Bakgrund	3	4.1.2. Muntlig förhandling	10
■ 2. Att ansöka om asyl	3	4.2. Överklagande till Migrationsöverdomstolen	11
2.1. Vem är asylsökande?	3	■ 5. Vad gäller under tiden en asylsökande väntar på beslut?	12
2.2. Grunder för uppehållstillstånd	3	5.1. Boende	12
2.2.1. Flykting	3	5.2. Hälso- och sjukvård	12
2.2.2. Alternativt skyddsbehövande	5	5.3. Skola	12
2.2.3. Synnerligen/särskilt ömmande omständigheter	5	5.4. Ekonomi	12
2.2.4. Undantag från rätt till skydd	6	5.5. Arbete	12
2.2.5. Asylsökande barn	7	■ 6. Vad gäller efter ett beslut eller en dom	13
2.2.6. Asylsökande familj/par	7	6.1. Om beviljat uppehållstillstånd	13
■ 3. Ansökningsprocessen	8	6.2. Om avslagsbeslut	13
Flödesschema	8	6.3. Verkställighetshinder	14
3.1. Asylansökan	9	6.4. Spårbyte	14
3.2. Förordnande om offentligt biträde	9	■ 7. Det offentliga biträdets roll i asylprocessen	15
3.3. Asylutredning	9	7.1. Advokatetiska utgångspunkter	15
■ 4. Överklagandeprocessen	10	7.2. Vilka åtgärder bör ett offentligt biträde vidta under asylprocessen?	15
4.1. Överklagande till migrationsdomstolen	10		

Zeijersborger Office AB äger upphovsrätt till detta material med exklusiv copyright. Det är inte tillåtet att mångfaldiga, kopiera, lagra eller distribuera hela eller delar av materialet i kommersiellt eller annat syfte utan upphovsrättsinnehavarens medgivande.

Första upplaga 2024

1. Bakgrund

Som följd av den flyktingkris som uppstod under andra världskriget beslutade FN att ta fram ett nytt regelverk för flyktingar, flyktingkonventionen. Konventionen är bakgrunden till den svenska asylrätten och har följaktligen direkt betydelse för innehållet i den svenska lagstiftningen rörande flyktingar. Sverige har utöver flyktingkonventionen ratificerat i stort sett av alla FN:s kärnkonventioner om mänskliga rättigheter samt majoriteten av tilläggsprotokollen till dessa konventioner.

År 1995 blev Sverige medlem i EU. Inträdet öppnade upp gränserna mellan medlemsstaterna och erbjöd medborgarna fri rörlighet. Kravet för tredjelandsmedborgare, det vill säga en person utanför EU/EES och Schweiz, att ansöka om uppehållstillstånd kvarstod.

De svenska bestämmelserna om internationellt skydd finns i utlänningslagen (2005:716). Efter migrationskrisen år 2015 stadgades i Sverige lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, nedan den tillfälliga lagen, som begränsade rätten till uppehållstillstånd i Sverige och har inskränkt de bestämmelser som finns i utlänningslagen. Den tillfälliga lagen är beräknad att gälla fram tills den 19 juli 2021.

2. Att ansöka om asyl

2.1. Vem är asylsökande?

Med asyl avses enligt utlänningslagen 1 kap. 3 § ett uppehållstillstånd som beviljas en utlänning därför att denne är flykting eller alternativt skyddsbehövande.

En vanlig situation är att en utlänning söker skydd i Sverige från krig och/eller interna konflikter i hemlandet. En utlänning kan även söka skydd från en individuell hotbild i hemlandet där de inhemska myndigheterna inte har möjlighet att ge utlänningen skydd.

2.2. Grunder för uppehållstillstånd

Enligt utlänningslagen 2 kap. 4 § är uppehållstillstånd ett tillstånd att vistas i Sverige under viss tid eller utan tidsbegränsning. En person som söker asyl kan få uppehållstillstånd i Sverige på tre grunder; som flykting, alternativt skyddsbehövande eller på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter i den asylsökandes ärende.

2.2.1. Flykting

Utlänningslagen 4 kap. 1 §

En person bedöms vara flykting om det föreligger välgrundad fruktan för förföljelse på grund av någon eller några nedanstående grunder:

- Ras
- Nationalitet
- Religiös uppfattning
- Politisk uppfattning
- Kön
- Sexuell läggning
- Tillhörighet till viss samhällsgrupp

Med välgrundad fruktan för förföljelse avses dels ett subjektivt moment, det vill säga den känsla av fruktan som den asylsökande själv känner, dels ett objektivt moment som innebär ett krav på att fruktan ska ha fog för sig. Den enskilde personen behöver inte själv ha utsatts för skyddsgrundande behandling för att dennes fruktan ska anses vara välgrundad.

Fruktan för förföljelse kan vara välgrundad om någon annan i samma eller liknande situation utsatts för skyddsgrundande behandling.

Den skyddsgrundande behandling som den asylsökande fruktar måste ha viss intensitet för att de ska anses innebära förföljelse. Det föreligger inte något krav på att den asylsökande tidigare ska ha utsatts för förföljelse men om så redan skett är det en omständighet som talar för att risk för förföljelse alltså finns om den asylsökande skulle återvända till sitt hemland. Det är således fråga om en framåtsyftande riskbedömning av vad som händer om den asylsökande återvänder till hemlandet.

En asylsökande kan bedömas som flykting om denne tillskrivs någon av de ovannämnda flyktinggrundande egenskaperna av sin omgivning. Detta innebär att omgivningen, utifrån den asylsökandes handlingar eller beteende, tillskriver den asylsökande en viss egenskap. Exempelvis kan en kvinna som inte vill bära slöja av omgivningen uppfattas som en medveten politisk handling eller resultatet av en religiös övertygelse.

Myndighetsskydd och internflyktsalternativ

Förföljelsen kan härröras från hemlandets myndigheter alternativt från enskilda personer eller grupper i hemlandet. Det krävs att den asylsökande inte kan få skydd av myndigheterna i det egna landet för att denne ska beviljas skydd i Sverige. Om förföljelsen kommer från landets myndigheter finns det som huvudregel ingen möjlighet till myndighetsskydd.

Ytterligare en förutsättning för att utlännings ska klassificeras som en flykting är att det inte ska finnas ett internt flyktalternativ. Ett internflyktsalternativ

ska vara rimligt och relevant. Ett relevant internflyktsalternativ fordrar bland annat att den enskilde på ett annat område än hemorten har tillgång till effektivt skydd. Vidare att ska det vara rimligt att utlännings begagnar sig av ett sådant alternativ.¹ Vad som utgör ett rimligt internflyktsalternativ avgörs av omständigheterna i det enskilda fallet. För att ett internflyktsalternativ ska vara rimligt måste alternativet vidare åtminstone vara lagligt, säkert och praktiskt tillgängligt för sökanden. Personen ska bland annat inte mötas av alltför svåra humanitära förhållanden och ha rätt att skaffa arbete på orten. Kön ålder och hälsa ska beaktas vid bedömningen. Vidare ska asylsökande inte behöva ta sig till det utpekade området om hon eller han riskerar faror på vägen såsom att passera minfält eller genom områden där det råder väpnad konflikt. Vidare måste sökanden även på ett lagligt sätt kunna förflytta sig dit och förbli där.²

¹ Prop. 2004/05:170 s. 176 ff. och s. 274.

² UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Guidelines on International Protection No. 4: "Internal Flight or Relocation Alternative" Within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees*, 23 July 2003, HCR/GIP/03/04, p. 10-12 och 23-30.

Om ett internflyktsalternativ anses vara rimligt och relevant är den sökande inte att anse som flykting. Det är Migrationsverket som har bevisbördan för att det föreligger ett rimligt och relevant internt flyktalternativ.

Sur place

Välgrundad fruktan för förföljelse kan uppkomma när utlännings redan befinner sig i ett annat land än hemlandet. Till exempel kan flyktingskap uppkomma sur place på grund av att det skett politiska förändringar i hemlandet som har legat bortom

utlänningskontroll och som utgör fara för den sökande vid ett eventuellt återvändande till hemlandet.

Det kan därtill vara så att utlänningsens eget agerande i landet hon eller han flytt till ligger till grund för prövningen om huruvida flyktingskäl föreligger *sur place*. Det kan till exempel handla om att utläningen deltar i oppositionella aktiviteter vilket drar till sig regimen uppmärksamhet eller konverterar till en annan religion i det land de befinner sig i.

Prövningen av om det föreligger ett eventuellt skyddsbehov på grund av utlänningsens eget agerande ska göras i ljuset av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Särskild vikt ska läggas vid om den verksamhet som åberopas som skyddsgrundande är ett uttryck för och en fortsättning på åsikter eller en inställning som utläningen hade redan i hemlandet. Med andra ord om sökande redan gett uttryck för den åsikten eller inställningen som denne kommit att öppet bekänna sig till i mottagarlandet. Särskild hänsyn tas vidare till om myndigheterna i den sökandes hemland har fått kännedom om sådana handlingar och hur dessa riskerar att uppfattas av myndigheterna. I MIG 2011:29 framgår att *sur place*ärenden påkallar extra uppmärksamhet avseende trovärdighetsfrågan.

2.2.2. Alternativt skyddsbehövande

Utlänningslagen 4 kap. 2 §

En person bedöms vara alternativt skyddsbehövande om denne befinner sig utanför det land som utläningen är medborgare i då det finns grundad anledning att anta att utläningen vid ett återvändande riskerar:

- att straffas med döden eller,
- att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller,
- att som civilperson löpa en allvarlig och personlig risk att skadas med anledning av urskillningslöst våld på grund av yttre eller inre väpnad konflikt.

De två första punkterna är relativt självförklarande. Den tredje punkten kan vara svårare att förstå. Med personlig risk menas att det ska föreligga ett specifikt hot mot sökanden på grund av omständigheter som är hänförliga till sökandens personliga situation. Enligt EU-domstolens mål C-465/07 framgår att om det urskillningslösa våldet är så allvarligt att det finns grundad anledning att förmoda att en person genom sin blotta närvaro i landet löper en verklig risk att skadas ställs det lägre krav på den personliga risken för sökande.

Skillnaden mellan att vara flyktning och alternativt skyddsbehövande är att en alternativt skyddsbehövande inte behöver ha någon koppling till någon av flyktingsgrunderna vilka redogjordes för ovan.

Myndighetsskydd och Internflyktsalternativ

Det krävs att den asylsökande inte ska kunna få skydd av det egna landet samt att det inte finns ett internt flyktalternativ för att komma i åtnjutande av skydd som alternativt skyddsbehövande.

2.2.3. Synnerligen/särskilt ömmande omständigheter

Utlänningslagen 5 kap. 6 §.

Om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund får tillstånd beviljas en utläning om det vid en samlad bedömning av utlänningsens situation finns sådana

synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter som gör att denne bör tillåtas stanna i Sverige.

Rekvisitet synnerligen ömmande omständigheter gäller för vuxna medan det lägre ställda kravet på särskilt ömmande omständigheter gäller för barn.³ Vid denna bedömning ska utlänningshalsotillstånd, anpassning till Sverige och situation i hemlandet särskilt beaktas. Bestämmelsen tillämpas endast i undantagsfall.

3. Prop. 2013/14:216 s. 26.

I MIG 2009:31 (I) beviljades en kvinna med barn uppehållstillstånd på grund av risken av för social utstötning vid återvändande till hemlandet. Hänsyn togs till att kvinnan inte vistats i hemlandet på cirka 14 år och till att kvinnan och barnet saknat ett socialt nätverk i hemlandet.

I MIG 2010:23 beviljades en kvinna med blodcancer uppehållstillstånd då det saknades tillgång till adekvat vård i hemlandet och det fanns möjlighet att bereda henne vård i Sverige.

I MIG 2014:9 nekades en man uppehållstillstånd mot bakgrund av att hans anpassning till Sverige inte ansågs vara av sådan tyngd att det varken enskilt eller sammantaget förelåg synnerligen ömmande omständigheter. Detta trots att han vistas i Sverige i drygt fem år, var ekonomiskt självförsörjande genom arbete, hade banklån, egen bostad, talade flytande svenska, hade uppdrag som kontaktperson i olika kommuner, var aktiv i en förening och hade tagit svenskt körkort.

Strida mot svenskt konventionsåtagande

Enligt den tillfälliga lagen 11-12 §§ får uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter endast beviljas om det skulle strida mot ett svenskt konventionsåtagande att avvisa eller utvisa utlänningsen.

2.2.4. Undantag från rätt till skydd

Enligt utlänningslagen 4 kap. 2 b-c § § är en utlänningsen utesluten från att anses som flykting eller alternativt skyddsbehövande om det finns synnerlig anledning att anta att denne gjort sig skyldig till:

- brott mot freden, krigsförbrytelse eller brott mot mänskligheten
- ett grovt ickepolitiskt brott utanför Sverige innan denne kom hit, eller
- gärningar som strider mot FN:s syften och grundsatser

Om utlänningsen är alternativt skyddsbehövande är denne även utesluten från skydd om det finns synnerlig anledning att anta att denne har gjort sig skyldig till grova brott eller utgör fara för rikets säkerhet.

En flykting får vidare vägras uppehållstillstånd om denne enligt utlänningslagen 5 kap. 1 § har:

- genom synnerligen grovt brott visat att det skulle vara förenat med allvarlig fara för allmän ordning och säkerhet att låta denne stanna i Sverige eller
- bedrivit verksamhet som inneburit fara för rikets säkerhet och det finns anledning att anta att denne skulle fortsätta verksamheten här.

2.2.5. Asylsökande barn

Med barn avses enligt utlänningslagen 1 kap. 2 § en person som är under 18 år. I ärenden som rör barn ska hänsyn tas till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa enligt utlänningslagen 1 kap. 10 §.

Om barnet kommer till Sverige tillsammans med sina föräldrar är det viktigt att barnets asylskäl prövas enskilt då ett barn kan ha andra asylskäl än vad föräldrarna har.

Om barnet är ensamkommande är det kommunen som ansvarar för mottagandet. Ansvaret gäller under asylprocessen och även efter att barnet fått uppehållstillstånd i Sverige. Kommunen ansvarar för att barnet får hjälp och stöd med boende och skola enligt socialtjänstlagen. Kommunen ansvarar även för att det ensamkommande barnet får en god man som ska bistå denne under asylprocessen. Landstinget ansvarar för att barnet får samma hälso- och sjukvård som övriga barn bosatta i Sverige.

I utlänningslagen 18 kap. 3 § stadgas att den som är förordnad som offentligt biträde för ett barn som saknar vårdnadshavare här i landet samtidigt är den unges ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser, om inte god man är förordnad för barnet. Enligt utlänningslagen 18 kap. 4 § ska det offentliga biträdet ansöka om uppehållstillstånd för barn, om inte god man är förordnad.

Om barnet är ensamkommande föreligger en rätt för barnet att återförenas med sin familj. Migrationsverket ska parallellt med barnets asylansökan söka efter barnets anhöriga. Om barnets anhöriga befinner sig i trygghet i något annat land kan återföreningen

ske där. Om det inte är möjligt att återförenas någon annanstans kan barnets familj få uppehållstillstånd i Sverige om barnet har fått uppehållstillstånd i Sverige som flykting eller alternativt skyddsbehövande.

2.2.6. Asylsökande familj/par

Varje enskild familjemedlem kan ha egna asylskäl och stundom kan det finnas motstridiga intressen mellan familjemedlemmar.

Till exempel kan ett par ha olika anledningar till att söka skydd i ett annat land. Ena maken kan exempelvis vara i skyddsbehov på grund av att denne har en visst politisk uppfattning och den andre maken på grund av att denne till följd av sin könstillhörighet är i behov av skydd.

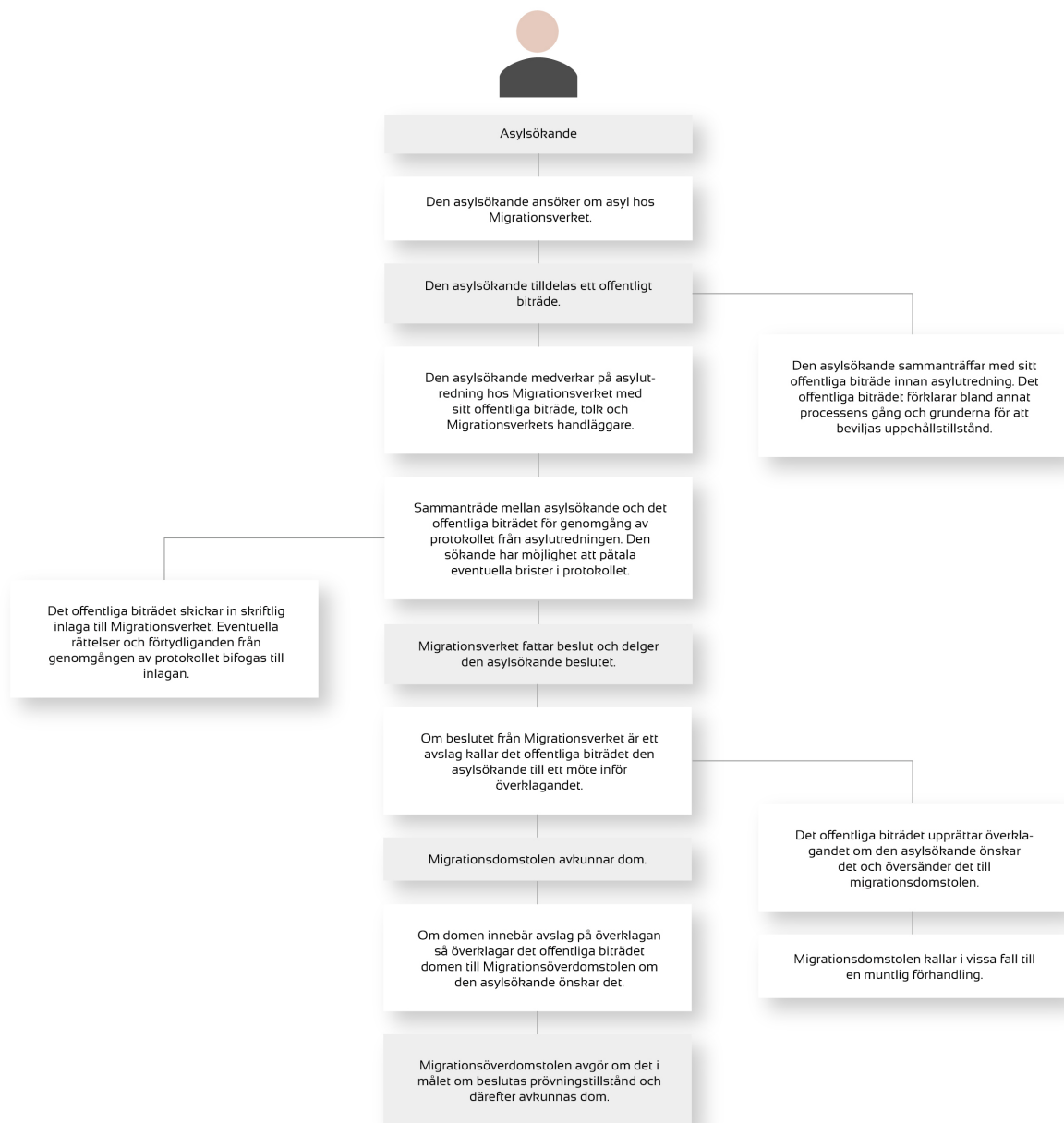
Ibland kan även makens asylskäl "smitta" makans. Till exempel kan en makes politiska uppfattning göra att dennes respektive tillskrivs en viss politisk uppfattning av omgivningen på ett sådant sätt att denne är i behov av skydd.

Ett exempel på när det kan finnas motstridiga intressen är att en maka/make blivit utsatt för våld av den andra maken/makan och att det är på grund av denna utsatthet som utlänningsverket behöver skydd.

Det är därför viktigt att det offentliga biträdet håller det första mötet med sina huvudmän separat för att utreda om det finns några sådana omständigheter som påverkar asylärendet. Det kan föreligga sekretess mellan familjemedlemmar och därför måste processerna handläggas enskilt hos Migrationsverket. Det är vidare viktigt att uppmärksamma att det offentliga biträdet måste entlediga sig från att företräda samtliga familjemedlemmar om det skulle uppstå en intressekonflikt.

3. Ansökningsprocessen

Flödesschema

3.1. Asylansökan

För att söka asyl i Sverige måste utlänningen vara i Sverige eller vid gränsen till Sverige och ansöka om asyl hos Migrationsverket. Inledningsvis sker ett ansökningssamtal där sökanden bland annat lämnar information avseende namn, medborgarskap, familj, varför den sökande lämnat sitt hemland. Den asylsökande ska även lämna in eventuella identitetshandlingar för att styrka sin identitet. Därtill tas fingeravtryck och fotografi av den sökande.

Vidare ges viss information om asylprocessen från Migrationsverkets handläggare till sökande för att förbereda den asylsökande inför den fortsatta utredningen. Om handläggaren bedömer att den asylsökanden är i behov av ett offentligt biträde utses det till den sökande.

3.2. Förordnande om offentligt biträde

Offentligt biträde kan förordnas när det finns särskilda föreskrifter om det i lag enligt 1 § lagen om offentligt biträde. Offentligt biträde förordnas efter ansökan eller när det annars finns anledning till det enligt 3 § lagen om offentligt biträde. Förordnandet beslutas av Migrationsverket. Om ett offentligt biträde förordnas står staten för kostnaderna för biträde och för utredning som är skäligen påkallad för att tillvarata huvudmannens rätt enligt 4 § lagen om offentligt biträde.

Huvudprincipen i utlänningsärenden är att ingen ska kunna avlägsnas ur riket utan att ha erbjudits bistående av ett offentligt biträde. Det föreligger således en presumtion för att ett offentligt biträde ska förordnas. Framstår det däremot som klart

att sökande ska få stanna bör dock biträde inte utses. Biträde ska inte heller förordnas om det inte finns behov av biträde, exempelvis om grund för uppehållstillstånd inte finns eller om det finns hinder för avvisning till hemlandet.

Den asylsökande har rätt att själv önska vem som ska förordnas som offentligt biträde enligt 7 § lagen om offentligt biträde och 26 § rättshjälpslagen. Till offentligt biträde får en advokat, biträdande jurist eller någon annan som är lämplig för uppdraget förordnas. Om den asylsökande själv har föreslagit en lämplig person ska dennes önskemål infrias om det inte föreligger särskilda skäl som talar emot önskemålet.

3.3. Asylutredning

Den asylsökande kallas till en asylutredning efter att asylansökan lämnats in. Innan den asylsökande kallas till en asylutredning brukar ett sammanträffande ha skett mellan det offentliga biträdet och asylsökande. På mötet inför asylutredningen bör det offentliga biträdet redogöra för de grunder som asylsökande kan beviljas uppehållstillstånd på samt förklara vikten av att den asylsökande berättar så detaljerat som möjligt om sina skyddsskäl såväl som andra omständigheter vid asylutredningen.

Under asylutredningen kommer Migrationsverkets handläggare ställa frågor angående asylsökandes identitet samt dennes asylskäl. Sökandens berättelse kommer ligga grund för det beslut Migrationsverket tar. Det är den asylsökande som ansvarar för att berätta om alla sina asylskäl och att lämna in bevisning till Migrationsverket. Det är därför viktigt att sökande vid asylutredningen berättar detaljerat om sina asylskäl, även

sådana omständigheter som känns svårt att prata om. Det offentliga biträdet sitter med under asylutredningen men denne har vanligtvis en relativt passiv roll. Det offentliga biträdet ges möjlighet att ställa frågor, oftast sker detta i slutet av utredningen.

Under asylutredningen är det viktigt att den asylsökande uppmärksammar Migrationsverkets utredare för det fall denne inte förstår den tolk som tilldelats eller om asylsökande inte förstår frågorna som utredaren ställer. Det offentliga biträdet bör därtill vara uppmärksam på om det uppkommer svårigheter under utredningen, exempelvis att sökande eller utredaren har svårt att förstå tolken, att utredaren missuppfattar ett svar eller någon annan omständighet som påkallar biträdet att agera för att säkerställa sin huvudmans rätt.

4. Överklagandeprocessen

4.1. Överklagande till migrationsdomstolen

Om Migrationsverket avslår ansökan om uppehållstillstånd har den asylsökande rätt att överklaga. Enligt utlänningslagen 14 kap. 3 § får Migrationsverkets beslut överklagas till migrationsdomstolen. Överklagandet måste lämnas in inom en viss tidsram, vanligtvis tre veckor.

Om beslutet från Migrationsverket är ett avslag kallar det offentliga biträdet den asylsökande till möte inför överklagandet där beslutet går igenom och kompletterande uppgifter tas in.

Fokus för det offentliga biträdet i samband med en överklagan är som utgångspunkt att bemöta det Migrationsverket lägger till grund för beslutet.

Överklagandet skickas till Migrationsverket men adresseras till migrationsdomstolen.

När Migrationsverket får överklagandet görs först en bedömning om överklagandet har kommit in i rätt tid. Sedan görs en kontroll om de fattat ett korrekt beslut eller om beslutet ska ändras. Även om Migrationsverket ändrar beslutet lämnar de över ärendet till migrationsdomstolen som prövar ärendet.

4.1.2. Muntlig förhandling

Huvudregeln i en förvaltningsprocess är att den är skriftlig enligt förvaltningsprocesslagen 9 § 1 st. Undantagsvis och endast som ett komplement till den skriftliga processen får det förekomma muntlig förhandling. I alla instanser får muntlig förhandling hållas beträffande viss fråga, när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet enligt förvaltningsprocesslagen 9 § 2 st. I förvaltningsrätt och kammarrätt ska muntlig förhandling hållas,

4 Migrationsverket, Handbok för migrationsärenden, Identitet s. 9. om enskild som för talan i målet begär det samt förhandlingen ej är obehövlig och ej heller särskilda skäl talar mot det enligt förvaltningsprocesslagen 9 § 3 st.

Det förekommer att migrationsdomstolen beslutar att hålla muntlig förhandling enligt utlänningslagen 16 kap. 1 §. Syftet med den muntliga förhandlingen är att komplettera det som inkommit skriftligen

till migrationsdomstolen. Domstolen kallar till muntlig förhandling om de till exempel bedömer att trovärdigheten i sökandes berättelse är avgörande för om denne ska få uppehållstillstånd eller inte.

Sökande kan själv begära muntlig förhandling i överklagandet. Migrationsdomstolen kan emellertid avslå begäran om de gör bedömningen att den muntliga förhandlingen inte är behövlig och inte heller särskilda skäl talar mot det enligt utlänningslagen 16 kap. 1 §. Om begäran om muntlig förhandling avslås får den asylsökande oftast möjlighet att slutföra sin talan skriftligen.

Innan den muntliga förhandlingen bör det offentliga biträdet sammanträffa med asylsökande för att ge information angående hur förhandlingen går till och exempelvis förbereda den sökande på vilka uppgifter som kan vara särskilt viktiga för sökanden att redogöra för muntligen.

Under den muntliga förhandlingen får den sökande möjlighet att redogöra för sina asylskäl och vidare bemöta det som Migrationsverket har ifrågasatt. Migrationsverket kommer representeras av en eller flera personer. Vidare kommer en rådmann/fiskal, tre nämndemän och en notarie närvara. Asylsökande kan komma att få frågor från sitt offentliga biträde, Migrationsverket och ibland även från domstolen. I slutet av den muntliga förhandlingen kommer det offentliga biträdet hålla ett slutanförande där denne vanligtvis sammanfattar den asylsökandes asylskäl och argumenterar för varför Migrationsverket har fattat fel beslut i ärendet.

Migrationsverket får därefter argumentera för varför de har fattat rätt beslut alternativt om Migrationsverket beslutar att ändra inställning och medge ett gynnande beslut. Domstolen meddelar sedan dom i ärendet, vanligtvis några veckor efter att den muntliga förhandlingen har ägt rum.

4.2. Överklagande till Migrationsöverdomstolen

För det fall migrationsdomstolens dom inte är till den asylsökandes fördel kan denne överklaga till Migrationsöverdomstolen enligt utlänningslagen 16 kap. 9 §. Migrationsöverdomstolen är en prejudikatinstans vilket innebär att dom som fattas där är vägledande för de övriga instansernas domar och beslut i liknande ärenden.

Det krävs enligt utlänningslagen 16 kap. 11 § prövningstillstånd för att Migrationsöverdomstolen ska pröva målet. Domstolen prövar endast ärenden om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen eller om det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet enligt utlänningslagen 16 kap. 12 §.

I ett överklagande till Migrationsöverdomstolen är argumentationen avseende varför domstolen ska bevilja prövningstillstånd central då denna fråga avgör huruvida domstolen tar upp målet för prövning eller ej. Det är relativt vanligt att Migrationsöverdomstolen avslår begäran om prövningstillstånd och därmed är det migrationsdomstolens dom som gäller. Migrationsöverdomstolens beslut kan inte överklagas i det svenska rättssystemet eftersom det är den sista instansen i Sverige, däremot kan en överklagan göras på EU-nivå när inhemska rättsmedel är uttömda.

5. Vad gäller under tiden en asylsökande väntar på beslut?

5.1. Boende

Den asylsökande kan välja att på egen hand ordna boende eller så erbjuder Migrationsverket ett tillfälligt boende under tiden som denne väntar på beslut. Erbjudandet om boende för asylsökande ges i den ort där det finns lediga bostäder så den asylsökande kan behöva flytta.

5.2. Hälso- och sjukvård

Asylsökande har rätt till akut sjukvård, tandvård och vård som inte kan vänta. Det föreligger även rätt till förlossningsvård, vård vid abort, preventivmedelsrådgivning, mödrahälsovård och vård enligt smittskyddslagen.

Asylsökande barn har rätt till samma sjukvård och tandvård som andra barn i Sverige. Vård för barn är till stor del gratis men kan variera beroende på var barnet bor i Sverige. Medicin för barn är gratis om det finns recept från läkare.

5.3. Skola

Alla asylsökande barn har rätt att gå i förskola och skola. Det gäller förskola, grundskola och gymnasium.

5.4. Ekonomi

Som huvudregel gäller att den asylsökande själv ska försörja sig. För de fall det inte finns möjlighet till detta kan den asylsökande ansöka om ekonomiskt stöd från Migrationsverket vilket består av olika delar: dagersättning, bostadsersättning och särskilt bidrag.

Dagersättning

Denna typ av ersättning varierar beroende på om den asylsökande bor i ett av Migrationsverkets boende där mat ingår eller i ett boende där mat inte ingår.

Bostadsersättning

Om den asylsökande har ett arbete eller ett erbjudande om arbete kan hen ansöka om bostadsersättning förutsatt att Migrationsverket inte har några bostäder att erbjuda på den orten.

Särskilt bidrag

Om den asylsökande har ett starkt behov av något som inte täcks av dagersättning kan denne ansöka om särskilt bidrag för det. Det föreligger således krav på att den asylsökande har ett starkt behov av varan eller tjänsten samt att denne inte själv kan betala för det. Det kan till exempel vara fråga om glasögon.

5.5. Arbete

Asylsökande har rätt att arbeta under förutsättning att denne har ett bevis om undantag från skyldigheten att inneha arbetstillstånd, så kallat AT-UND. Enligt 5 kap. 4 § utlänningsförordningen är de som ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och åberopat skyddsskäl enligt 4

kap. 1 §, 2 § eller 2 a § utlänningslagen undantagna skyldigheten att ha arbetstillstånd. Frågan om AT-UND ska prövas på eget initiativ av Migrationsverket.⁴

4. Migrationsverket, Handbok för migrationsärenden, Identitet s. 9.

Den asylsökande är befriad från kravet på arbetstillstånd om nedanstående punkter är uppfyllda:

- Asylsökandes medverkar till att klargöra sin identitet.
- Asylsökandes ärende ska prövas i Sverige.
- Asylsökandes ansökan är välgrundad.

Ett AT-UND gäller normalt till dess att asylsökande får uppehållstillstånd eller lämnar landet. Om asylsökanden har AT-UND ska detta framgå av dennes LMA-kort. Vid osäkerhet kan kontakt tas med Migrationsverkets mottagningsenhet.

6. Vad gäller efter ett beslut eller en dom

6.1. Om beviljat uppehållstillstånd

Om asylsökande får uppehållstillstånd har denne rätt att bo och arbeta i Sverige.

För det fall den asylsökande har beviljats uppehållstillstånd gäller följande tillståndstider:

- som flykting gäller tillståndet i tre år enligt den tillfälliga lagen 5 § st. 2.
- som alternativt skyddsbehövande gäller tillståndet i 13 månader enligt den tillfälliga lagen 5 § st. 3.
- på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter gäller tillståndet i 13 månader enligt den tillfälliga lagen 12 §.

Om den asylsökande vill stanna i Sverige efter tidpunkten då det tidsbegränsade uppehållstillståndet löper ut måste denne ansöka om förlängning hos Migrationsverket. Ansökan om förlängning måste göras innan det första tillståndet löper ut. Den som ansöker om förlängning måste göra det på egen hand och får i denna del inte någon hjälp av ett biträde.

6.2. Om avslagsbeslut

Om den asylsökande får avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd betyder det att Migrationsverket eller domstolen inte anser att denne har tillräckliga skäl för att stanna i Sverige. Antingen kan den sökande acceptera beslutet och återvända eller överklaga beslutet.

Om den asylsökande accepterar beslutet om avvisning eller utvisning kan denne skriva under en nöjdförklaring enligt utlänningslagen 15 kap. 1 §. Med en nöjdförklaring går den sökande med på att inte överklaga beslutet eller domen.

Ett beslut om avvisning eller utvisning ska innehålla en tidsfrist inom vilken utlänningsen frivilligt ska lämna

landet enligt utlänningslagen 8 kap. 21 §. Om den asylsökande inte lämnar Sverige inom den tid som står i beslutet har denne inte längre rätt till boende och ekonomiskt stöd från Migrationsverket och kan även få ett återreseförbud. Om den sökande inte är samarbetsvillig gällande avvisning eller utvisning kan Migrationsverket fatta beslut om att ställa den sökande under uppsikt eller ta sökande i förvar tills avvisningen eller utvisningen kan genomföras enligt utlänningslagen 10 kap. 1 § och utlänningslagen 10 kap. 6 §.

6.3. Verkställighetshinder

När det handlar om en fråga om avvisning eller utvisning ska hänsyn tas till om utlännningen på grund av bestämmelserna i utlänningslagen 12 kap. inte kan sändas till ett visst land eller om det annars finns särskilda hinder mot att beslutet verkställs enligt utlänningslagen 8 kap. 7 §.

Verkställighetshinder innebär att det finns något som hindrar den asylsökande från att åka tillbaka till sitt hemland. Om det efter avslagsbeslutet uppkommit nya omständigheter som gör att den asylsökande inte kan återvända till hemlandet kan Migrationsverket göra en prövning om det finns verkställighetshinder för utlännningen att återvända. Denna bedömning görs enligt utlänningslagen kap. 12. Det ska således handla om ny information som tillkommit efter den asylsökande fått sitt beslut.

Det kan även vara så att asylsökande inte vågat eller visste att det var viktigt att berätta om ett visst asylskäl. I sådana fall måste den asylsökande ha haft en giltig ursäkt till att sökande inte berättat det tidigare.

Som offentligt biträde ingår det inte i förordnandet att bistå sin huvudman i att ansöka om verkställighetshinder. Den sökande kan begära att Migrationsverket ska förordna ett offentligt biträde. Den sökande kan begära att få samma offentliga biträde i verkställighetshindersprocessen som denne har i asylprocessen. Det är emellertid Migrationsverket som avgör detta. Det är en skild process från asylärendet och om utlännningen önskar biträde av ett ombud ska det vanligtvis finansieras genom privata medel.

6.4. Spårbyte

Med ett spårbyte avses att sökande ändrar grunden som hon eller han ansöker om uppehållstillstånd på. Sökande byter således från att ansöka om uppehållstillstånd på grund av asyl till uppehållstillstånd på grund av arbete.

Enligt utlänningslagen 2 kap. 7 § är huvudregeln att det krävs ett arbetstillstånd om en utlännning vill arbeta i Sverige. Det är ett tillstånd som ger utlännningen rätt att utföra arbete i landet under en viss period. Ansökan om arbetstillstånd ska som huvudregel ha beviljats innan inresa. Om asylsökande fått avslag på ansökan om asyl och har fått ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning kan den sökande i vissa fall ansöka om arbetstillstånd utan att lämna Sverige.

För att få arbetstillstånd ska utlänningsansökan om arbetstillstånd ha kommit in till Migrationsverket senast fjorton dagar efter att beslutet avseende ansökan om asyl vunnit laga kraft.

Som offentligt biträde ingår det inte i förordnandet att bistå sin huvudman vid ett spårbyte och att ansöka om

arbetstillstånd. Det är en skild process från asylärendet och om utlänningslagen önskar biträde av ett ombud ska det finansieras genom privata medel.

Övrig information angående arbetstillstånd finns i Zeijersborger & CO:s häfte om arbetstillstånd.

7. Det offentliga biträdets roll i asylprocessen

7.1. Advokatetiska utgångspunkter

Enligt utlänningslagen 18 kap. 1-1a §§ ska ett offentligt biträde som huvudregel förordnas i ärenden som rör avvisning eller utvisning, i vissa fall även vid verkställighet av sådana beslut och i ärenden om förvar.

Det finns inga speciella bestämmelser om vilka uppgifter och befogenheter som ett offentligt biträde har i övrigt i utlänningslagen 18 kap. Någon vidare reglering finns inte heller i lagen om offentligt biträde.

Det finns däremot vissa advokatetiska utgångspunkter som kan vara till vägledning för biträdets roll under asylprocessen. Det offentliga biträdets främsta plikt är att tillvarata asylsökandes intressen och bevaka dennes rätt i ärendet. Inom ramen för detta uppdrag åligger det biträdet att gentemot asylsökanden iakttä trohet och lojalitet samt lyfta fram de omständigheter som talar för dennes sak.⁵

5. Promemorian, cirkulär nr 8/2015, har den 23 januari 2020 kompletterats med ett avsnitt rörande advokatens uppdrag som offentligt biträde eller ombud i ärenden enligt utlänningslagen.

Nedan framgår några av de advokatetiska utgångspunkterna som är av betydelse för det offentliga biträdet:

- En advokats främsta plikt är att visa trohet och lojalitet mot klienten enligt vägledande regler om god advokatsed punkt 1.
- En advokat ska utföra uppdraget med omsorg, noggrannhet och tillbörlig skyndsamhet enligt vägledande regler om god advokatsed punkt 2.1.
- En advokat har tystnads- och diskretionsplikt enligt punkt 2.2.
- En advokat ska hålla klienten underrättad om vad som förekommer vid utförandet av advokatens uppdrag enligt vägledande regler om god advokatsed punkt 2.3.
- En advokat är skyldig att upprätthålla och utveckla sin yrkeskompetens på de rättsområden där advokaten är verksam enligt vägledande regler om god advokatsed punkt 2.5.

7.2. Vilka åtgärder bör ett offentligt biträde vidta under asylprocessen?

Det offentliga biträdet ska som huvudregel erbjuda den asylsökande ett sammanträde före asylutredningen och verka för att klienten är väl förberedd inför utredning och eventuell domstolsförhandling. Det offentliga biträdet ska informera asylsökande om hur processen ser ut, sin egen roll samt förutsättningarna för att beviljas uppehållstillstånd på olika grunder.

Under asylutredningen är det offentliga biträdets roll relativt passiv vilket ovan framgick i kapitlet om

asylutredning. Det är främst Migrationsverkets handläggare som kommer ställa frågor till asylsökanden.

Det offentliga biträdet kommer dock ges möjlighet att ställa kompletterande frågor och ingripa för det fall denne bedömer det behövt.

När asylutredningen är genomförd ska protokollgenomgång hållas med asylsökande. Syftet med protokollgenomgången är att denne ska få tillfälle att uttala sig om eventuella felaktigheter eller oklarheter. Det offentliga biträdet ska, utifrån det, komplettera ärendet med nödvändiga tillägg, förtydliganden, ny bevisning och relevant landinformation vid behov.

Därefter kommer det offentliga biträdet att med hjälp av den sökandes berättelse och aktuell landinformation upprätta ett yttrande som ska översändas till Migrationsverket. Det är viktigt att det offentliga biträdet, trots Migrationsverkets utredningsskyldighet, håller sig uppdaterad om aktuell landinformation och sådana händelseutvecklingar som kan påverka den asylsökandens möjlighet till uppehållstillstånd.

Det offentliga biträdet är även skyldig att överklaga sökandes beslut för de fall denne önskar det.